

un suflu nou perspectivelor interpretative asupra istoriei României, a înțelegerii timpului modernității la români și determină noi reflecții referitoare la importanța discursului și a conceptelor prin intermediul cărora realitatea istorică poate fi recreată.

Loredana-Maria Ilin-Grozoiu
Academia Română
Institutul de Cercetări Socio-Umane
„C.S. Nicolăescu-Plopșor”, Craiova

Frédéric Gugelot, *La conversion des intellectuels au catholicisme en France (1885-1935)*, Paris, CNRS, 2010, 560 p.

De la sfârșitul secolului al XIX-lea până în anii '30 ai secolului XX, un fenomen colectiv fără precedent răscolește lumea artei și a gândirii: convertirea intelectualilor la catolicism, în timp ce Biserica se constituie într-o cetate asediată, înfruntând loviturile de creștinării. Dintre numele cunoscute: Paul Claudel, Foucauld, Charles Péguy, revenirea la religie cuprinde mai mult de 150 de personalități, printre care romancierul Paul Bourget, numeroși membri ai NRF: Henri Ghéon, Jacques Copeau, Jacques și Isabelle Rivière, poeții: Max Jacob, Jean Cocteau, Pierre Reverdy. Martori ai eșecului liantului social, acești intelectuali lucrează cu ardoare la refacerea acestui liant, fie în asociații de rugăciune, fie în școli de artă creștină.

În acest studiu esențial, Frédéric Gugelot – profesor la Universitatea din Reims, cercetător la CEIFR – EHESS, autor al unor lucrări de istorie intelectuală dedicate scriitorilor catolici – arată întinderea acestor convertiri, originalitatea parcurșurilor spirituale și amploarea influenței lor în momentul în care Biserica se confruntă cu problemele modernității.

Anii 1910 concep chestiunea conversiunii ca obiect de dezbatere și de actualitate. Apar câteva figuri importante: Paul Claudel, Charles de Foucauld, Charles Péguy și Jacques Maritain. Fenomenul nu se reduce numai la un anumit stindard. Această apariție a figurii convertitului traduce o conjuncție între un timp istoric, acela al Bisericii care este percepută ca o cetate asediată, și o mișcare spirituală care a justificat promovarea convertitului ca o expresie a actualității credinței persecutate. În anii '30, această figură se estompează în favoarea celei a militantului. Nu este vorba de dispariția conversiunii – aceasta rămâne o realitate, una dintre formele de adeziune și de angajament religios ale secolului XX –, ci de faptul că figura convertitului nu mai ocupă prim planul.

Convertirea aparține istoriei creștinismului, fiind inerente naturii prozelite a catolicismului. Din secolul XVII, toate definițiile insistă pe schimbarea radicală indusă de convertire, schimbarea unei mutații de idei sau a modului de gândire. În perioada contemporană, această schimbare de credință este o problemă personală; totuși, angajamentul individual poate căpăta rezonanțe colec-

tive, mai ales când acesta atinge o categorie specifică a societății: intelectualii, în momentul când aceștia obțin o vizibilitate socială – în ultimul sfert al secolului al XIX-lea. Dacă ateii, protestanții, musulmanii și evreii răspund schemei dominante a convertirii, trei sferturi dintre convertiți sunt catolici botezați, chiar dacă toți trăiesc aventurile traseului lor spiritual ca o convertire totală.

După precursorii anilor 1885-1905, unde se disting Claudel, Foucauld, Huysmans, Brunetière, un adevărat val de convertiri apare între 1905-1915. Această decadă diferă de precedentele convertiri prin amploarea și diversitatea sa. Se diferențiază două curente: 1. *converțiii ordinului* caută în credință și în Biserică un suport societal; ei împărtășesc o interpretare a istoriei care amestecă condamnarea achizițiilor Revoluției franceze cu aspirația spre o societate organizată după principiile moralei creștine; 2. *converțiii idealului* împărtășesc ideile politice ale stângii (socialiști, dreyfusarzi) și se apropie de naționalismul Acțiunii franceze a lui Charles Maurras; ei amestecă căutarea spirituală cu cercetarea estetică (Maritain, Massignon, Massis, Psichari, Ghéon. Un ultim val se profilează între 1925-1930, în care numărul converțiilor nu este important, înregistrându-se și anumite eșecuri (Cocteau, Sachs).

Promovarea figurii convertitului este însoțită, inevitabil, de promovarea povestirii convertirii (*récit de conversion*) în cadrul unei literaturi apologetice contestate. Justificarea unei asemenea apologetici are o dublă motivație: mărturisirea credinței și dorința de edificare. Element al scriiturii istoriei sfinte a secolului XX, narațiunea convertirii capătă atunci o valoare apologetică pe care Biserica nu o poate neglija. Aceasta dovedește, de asemenea, acuitatea neliniștii religioase specifică secolului XX. Interpretarea convertirilor favorizează scriitura și difuzarea ei. Aceste narațiuni sunt marca unui timp decreștinat, în care descoperirea sau redobândirea credinței apar ca elemente apologetice. Urgența relatării se deduce din interpretarea contextului istoric ca acela al unei lupte dure între catolicismul persecutat și lumea decreștinată. Această narațiune este o autobiografie spirituală, o mărturisire personală a convertitului care funcționează, de asemenea, ca o încercare de recuperare a elitelor franceze, rupte de Tradiția Bisericii și aplecate spre un raționalism angoasant și un materialism marxizant endemic.

Unul dintre intelectualii francezi care a constituit focarul de convertire a elitei franceze a fost Jacques Maritain, filosof neotomist, convertit el însuși la catolicism grație Monseniorului Vladimir Ghika, căruia îi dedică lucrarea *Antimoderne*. Jacques Maritain constituie la Meudon, lângă Paris, un cerc de studii intelectuale și spirituale, un mediu de refacere a solidarităților organice și a relațiilor de sociabilitate creștină. El a reușit să readucă intelighentia franceză în Biserică, fiind un misionar și apologet *par excellence*. Lucrarea lui Jacques Maritain se înscrie în planul misiunii lucrătoare a laicului creștin, a elitei intelectuale franceze cu Ecclesia, o misiune similară pe care Nae Ionescu a împlinit o, de pildă, în istoria intelectuală modernă românească. La acest cerc de studii au participat, printre alții, Paul Sterian, Vasile Băncilă, Mircea Vulcănescu, discipolii lui Nae Ionescu, trimiși de acesta la Jacques Maritain. De fapt, modelul european al cercului de la Meudon